

TARTU MAAKOHUS

Justiitsministeerium
Tõnismägi 5A
15191, Tallinn
info@just.ee

Teie 09.02.2017 nr 8-1/1226

Meie 07.03.2017 nr 12-1/17/1622

Tartu Maakohtu arvamus kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse kohta

Arvamus on koostatud Tartu Maakohtu süüteoasju menetlevate kohtunike ning nende menetlusgruppidesse kuuluvate kohtujuristide ja konsultantide arvamuste põhjal. Arvamus on liigendatud seitsmeks osaks vastavalt väljatöötamiskavatsuses toodud teemajaotusele.

Kriminaalmenetluse täielikult digitaalselt läbiviimise võimatus

Kriminaalmenetluse täielikult digitaalselt läbiviimisele üleminekut ei saa toetada ning selle praktilisus ja eesmärgipärasus tekitab ka mitmeid kahtlusi.

Esiteks tekitab kahtlusi see, kas kriminaalmenetluse täielikult digitaalselt läbiviimiseks on tagatud piisavalt hästi toimivad IT-süsteemid ja võimalused (nt tuleks ilmselt juurde osta arvutiekraane, skannereid jms). Juba praegu esineb kohtute infosüsteemi puhul tehnilisi probleeme ja seda eelkõige mahukamates asjades (menetluse avamine on väga ajamahukas ning esineb ka süsteemi nn kokku jooksmist). Täielikult digitaalsele kriminaalmenetlusele üleminek tooks endaga ilmselgelt kaasa infosüsteemide täiendava koormamise, mis suurendab tehniliste probleemide esinemise võimalust veelgi. Eriti kriitiliseks probleemiks võivad tehnilised tõrked kujuneda nende toimingute puhul, mida tehakse nagunii piiratud ajalistes tingimustes (nt vahistamine). Samuti nõuab lisaaega ja -tööd kriminaaltoimikusse lisatava paber kandjal oleva algdokumendi skaneerimine ja salvestamine e-toimiku süsteemis, mis vähendab kokkuvõttes sedavõrd ka digitaalse menetluse kulutõhusust.

Väljatöötamiskavatsuse kohaselt loodaks kriminaalmenetluse täielikult digitaalselt läbiviimisel seadusesse ilmselt säte, mis võimaldab ja kohustab kriminaalmenetlust läbi viima paber kandjal, sealhulgas käsi- või masinakirjas, erandolukorraks, kus digitaalse toimiku kasutamiseks vajalikud tehnosüsteemid ei toimi. Kuivõrd n-õ erandolukorrad ei ole aga ilmselt üldjuhul ettenähtavad, tekib küsimus, kuidas saab nendeks olukordadeks eelnevalt pabertoimiku loomisega ette valmistada. Kohtueelse menetluse faasis oleks sel juhul küll võimalik alustada tõendite kogumist uuesti (v.a tõendid, mis on algselt olnud paber kandjal ja seega füüsiliselt kättesaadavad), kuid kuidas oleks võimalik tagada juba lahendatud asjade toimikumaterjalide taastamine (nt kohtulahendi täitmisega seonduvate küsimuste menetlemiseks). Ilmselt ei oleks juba lahendatud asjade puhul toimikumaterjalide taastamine võimalik ning kuivõrd kätte ei oleks

saadavad ka varasemad digitaalses toimikus talletatud materjalid, siis muudaks see edasise kohtulahendi täitmise seonduva menetluse neis asjades võimatuks, mis ei saaks aga olla kriminaalmenetluse digitaalselt läbiviimisele ülemineku soovitav tagajärg. Samuti tuleb märkida, et väljatöötamiskavatsuses toodud sõnastuse järgi (vt väljatöötamiskavatsuse IV osa alajaotise 9.1.1. punkti 7) võib sätte loomist mõista ka selliselt, et lisaks digitaalsele toimikule moodustataks alati võimalike erandolukordade puhuks siiski paralleelselt ka pabertoimik. See aga ei saaks olla kooskõlas väljatöötamiskavatsuse eesmärkidega, kuna ei võimaldaks kuidagi ressursisäästu (paberikulu jääks samaks ning töö- ja ajakulu digitaliseerimisele hoopis kasvaks, samuti kaasneks kulutused nõutavate süsteemide väljatöötamisele ja hooldusele ning ilmselt ka tehnikale). Seega võib eeldada, et niimoodi sätte loomist siiski mõeldud ei ole.

Väljatöötamiskavatsuse kohaselt võiks kriminaalmenetluse teabevahetuses digitaalselt osalemine muutuda kohustuslikuks menetlejale ning kaitsjale, samuti võiks kriminaalmenetluses digitaalselt osalemise teha kohustuslikuks muudele riigiasutustele. Esmalt peab märkima, et näiteks vanglate (kui muude kriminaalmenetluses osalevate asutuste) puhul tooks see ilmselt kaasa üsna suure töökoormuse kasvu, kuna ennetähtaegsete vabastamiste ja karistusjärgsete käitumiskontrollide puhul tuleks vanglal sel juhul skaneerida kogu süüdimõistetud isiklik toimik, mis praegu esitatakse kohtule paberkandjal. Teiseks võib neil juhtudel tekkida probleeme sellega, et digitaalse toimiku puhul ei ole piisavalt tagatud vangi isikliku toimiku konfidentsiaalsus (eeldusel, et see laetakse üles kohtute infosüsteemi). Kuna ilmselt ei ole ka mõeldav kõigi ennetähtaegsete vabastamiste ja karistusjärgsete käitumiskontrollide menetluste kohtute infosüsteemis konfidentsiaalseks muutmine, siis ei saa nimetatud probleemi alahinnata. Samuti võib täielikult digitaalsele kriminaalmenetlusele üleminek ja digitaalsete toimikute täies mahus kohtute infosüsteemi üleslaadimine tekitada probleeme kriminaaltoimikust nähtuvate andmete liiga laialdasest kättesaadavusest ja ligipääsetavusest ka muudes menetlustes, eriti aga kohtueelses menetluses, kus toimikust nähtuvad andmed võivad olla tavapärasest veelgi enam tundliku iseloomuga.

Muudele kriminaalmenetluses osalevatele isikutele (kahtlustatav, süüdistatav, kannatanu, tsiviilkostja, kolmas isik, tunnistaja, ekspert, asjatundja) võiks digitaalses teabevahetuses osalemine väljatöötamiskavatsuse kohaselt jääda vabatahtlikuks. Seejuures vastav nõusolek tuleks menetlejal välja selgitada kriminaalmenetluses osalejaga esmakordsel suhtlemisel, selgitades talle samas ka digitaalse teabevahetuse eelseid ning tuvastades, kas isikul on võimekus osaleda digitaalses teabevahetuses (kahtlustatava või süüdistatava puhul oleks võimalik nõusoleku küsimise asemel kohaldada ka tõkendit kohustusega kontrollida talle elektroonilise side kanali kaudu saadetud teadet kriminaalmenetluses). Selline nõusoleku küsimine ning sellega kaasneva selgitus- ja tuvastustöö tegemine nõuab aga kahtlemata menetlejalt praegusega võrreldes lisaressurssi, samuti tuleb tagada, et isikud ka realselt saaksid aru sellise nõusolekuga kaasnevast.

Kinnipeetud või vahistatud kahtlustatavate ja süüdistatavate (ilmselgelt ka süüdimõistetutega) ning isikutega, kes on küll nõustunud digitaalses teabevahetuses osalema, kuid kes ei ole tutvunud talle digitaalse toimiku vahendusel saadetud dokumendiga või kinnitanud selle kättesaamist menetleja määratud tähtajaks, toimuks teabevahetus kriminaalmenetluses jätkuvalt paberkandjal.

Kuna võib eeldada, et märkimisväärne hulk kriminaalmenetluses osalejaid nõusolekut digitaalses teabevahetuses osalemiseks ei anna (eriti aga kahtlustatavad, süüdistatavad ja süüdimõistetud, kellel ei olegi alati huvi enese menetlejale lihtsamini kättesaadavaks tegemiseks), samuti langeb märkimisväärne hulk inimesi eelnimetatud erandite alla, siis on küsitav, kas digitaalsele teabevahetusele üleminek ikka tooks endaga kaasa olulise kulutõhususe ja oleks otstarbekas,

arvestades seejuures ka süsteemi väljatöötamiseks tehtavaid kulutusi ning üleminekuga menetlejatele kaasnevaid võimalikke negatiivseid mõjutusi. Lisaks võib digitaalsele teabevahetusele üleminek pikendada menetlusaega, kuna isegi isiku nõusoleku puhul ei ole tagatud, et ta ka realselt tutvub talle digitaalse toimiku vahendusel saadetud dokumendiga ja kinnitab selle kättesaamist menetleja määratud tähtjaks (näiteks esineb praegugi dokumendi kättesaamise kinnitamata jätmist e-post teel edastatavate dokumentide puhul, kuhu on märgitud kättesaamise kinnitamise vajadus). Kuna määratud tähtjaks kinnitamata jätmisel tuleb dokument isikule nagunii kätte toimetada paber kandjal posti teel, siis kokkuvõttes võib kättetoimetamise protsess hoopis pikeneda.

Väljatöötamiskavatsuses toodud ettepanek võimaldada kriminaalmenetluses allkirjastamise alternatiive (nt audio, video, sõrmejälg), tekitab küsimuse sellest, kas kõigis puudutatud asutustes on olemas ka vastav tehniline võimekus ning oskused erinevate allkirjastamise alternatiividega toimetulekuks (nt sõrmejälje kontrollimiseks) ning kas sellise võimekuse loomine ei ole ebaoproportsionaalselt kulukas.

Digitaalsete tõenditega seonduv ebaühtlane menetluspraktika

KrMS-i korrastamist digitaalsete tõenditega seonduvalt tuleb üldjoontes toetada.

Legaliteediprintsiibi erandite ebapiisavus

Põhjendatuks tuleb pidada kohtutele võimaluse andmist lõpetada kriminaalmenetlus KrMS §-le 202 viidates kohtumenetluse käigus. Samuti tuleb põhjendatuks pidada KrMS-i menetluseelse lepituse võimaluse sisseviimist ning täiendava menetluse alustamisest keeldumise aluse lisamist, mille kohaselt on võimalus jätta kriminaalmenetlus teise astme kuriteo puhul alustamata olukorras, kus kuriteo aegumiseni on jäänud vähe aega ja alustatava kriminaalmenetluse keerukust arvesse võttes on selge, et kriminaalasja ei ole võimalik enne kuriteo aegumistähtaja saabumist edukalt lahendada.

Kahetisi mõtteid tekitas väljatöötamiskavatsuses toodud plaan lisada KrMS §-le 202 alternatiiv, mille puhul võib menetluse lõpetada ka ilma isiku nõusolekuta ilma talle kohustusi panemata ning ilma tema süüle viitamata. Nimelt saab küll toetada teatud juhtudel n-ö kõige ebaolulisemate süütegude mittemenetlemist, kuid seejuures lahknevad arvamused sellest, kas selliste tegude puhul võiks menetluse väljatöötamiskavatsuses toodud viisil lõpetada või tuleks luua võimalus jätta menetlus selliste tegude puhul üldse alustamata (sarnaselt VTMS §-is 3¹ sätestatule). Seejuures üheks oluliseks asjaoluks nimetatud variantide vahel kaalumisel tuleb pidada ka Anneli Soo analüüsis¹ viidatud, et menetluse alustamata jätmiseks või lõpetamiseks avaliku huvi puudumise väljaselgitamine võib erinevates olukordades toimuda väga erinevalt. Avaliku huvi puudumine võib ilmneda koheselt (nt kannatanu avalduse alusel) ning sel juhul on lihtne ja ressursisäästlik jätta menetlus alustamata. Samuti räägib menetluse alustamata jätmise variandi kasuks mõnevõrra see, et menetluse mittealustamine võib ilmselt olla potentsiaalsele kahtlustatavale vähemmärgistav kui menetluse lõpetamine. Teisalt võib avaliku huvi puudumise väljaselgitamine nõuda siiski uurimisasutuselt ka eelnevalt mitmete menetlustoimingute läbiviimist ning sel juhul on juba raskem rääkida menetluse alustamata jätmisest, kuna sisuliselt on menetlust ju menetlustoimingute läbiviimisega juba alustatud. Samuti on oluline eelnimetatud analüüsis märgitu, et menetluse alustamata jätmise teade peaks sisaldama ka asjakohast järeldust menetluse mittealustamisel kohaldatava sätte kohta ning ei ole õige jätta menetlust alustamata KrMS § 202 alusel, kui tegelikult tuleks menetlus jätta alustamata üldse kriminaalmenetluse

¹ A. Soo. Legaliteediprintsiibi piiramine menetluse alustamisel. Juuni 2016. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/legaliteediprintsiibi_piiramine_a_soo.pdf.

aluse puudumise tõttu. Selle väljaselgitamine eeldab aga üldjuhul siiski ka menetlustoimingute tegemist ehk sisuliselt menetluse läbiviimist. Seega kokkuvõttes on nii menetluse alustamata jätmisel kui ka lõpetamisel omad eelised ja puudused, mida tuleb täiendavalt kaaluda.

Dubleerimine tõendite kogumise vormistamisel

Vajalikuks tuleb pidada seda, et teatud juhtudel peaks uurimisasutusel olema võimalik asendada isiku vahetu ülekuulamine digitaalselt allkirjastatud ülekuulamisega. Samas ei tohiks sellise võimaluse kasutamine muutuda väga laialdaseks, kuna digitaalselt allkirjastatud ülekuulamisega võivad paratamatult kaasnedä ka mõned küsitavused.

Esiteks võib tekkida olukord, kus tõendusteabe kogumiseks kulutatav ressurss hoopis suureneb. Nimelt tuleb digitaalselt allkirjastatud ülekuulamise puhul menetlejal edastada ülekuulatavale küsimused näiteks e-posti teel ning ka ülekuulatav saadab oma vastused menetlejale samal viisil. Samas on väga tõenäoline, et isiku vastuste põhjal võib menetlejal tekkida täiendavaid küsimusi või vajadus vastuseid täpsustada, mida vahetult ülekuulamisel saaks menetleja koheselt ka teha. Digitaalselt allkirjastatud ülekuulamise puhul selline võimalus aga puudub ja seega tuleb menetlejal peale vastuste saamist edastada ülekuulatavale omakorda uued ja täpsustavad küsimused või siis kutsuda isik siiski vahetult ülekuulamisele. See aga pikendab omakorda ülekuulamisprotsessi kestust ja põhjustab seega ka täiendavat ajakulu tõendusteabe kogumisele. Olulisemaks probleemiks tuleb aga pidada seda, et teatud juhtudel võib digitaalselt allkirjastatud ülekuulamise kasutamine ülekuulamise kvaliteeti kahjustada. Nimelt on isikul digitaalselt allkirjastatud ülekuulamise puhul rohkem aega ja võimalusi oma vastuseid kalkuleerida ning vajadusel ka teiste isikutega kooskõlastada, mis võib kahjustada nii ülekuulamisel saadava teabe kvaliteeti kui ka usaldusväarsust. Seega tuleks vastavat ülekuulamise võimalust kasutada üksnes piiratud juhtudel.

Põhjendatuks ei saa pidada menetlejale otsustusvabaduse andmist sellest, kas talletada vastastamisi, ütluste olustikuga seostamisi, äratundmiseks esitamisi, läbiotsimisi ja uurimiseksperimente (samuti ülekuulamisi) kirjaliku protokolliga või videosalvestuse vormis. Esiteks tooks see kahtlemata kaasa enama ajakulu nimetatud toimingutest tuleneva tõendusteabega tutvumisel (eriti kriitiline on see näiteks piiratud ajalistes tingimustes toimuva vahistamise otsustamisel ning kui sel juhul peaks kohtunik nt ülekuulamisi vaatama videosalvestuselt, mis võtab kahtlemata märkimisväärselt enam aega kui paber kandjal ülekuulamise lugemine, siis ei oleks vahistamisotsustuse tegemine lubatava kahtlustatavana kinnipidamise aja jooksul ilmselt sageli võimalik). Samuti ei pruugi videosalvestusel kajastatu olla alati üheselt arusaadav ja ka piisavalt täpne (näiteks läbiotsimisel leitud esemete omaduste ja nimetuse osas). Vajaliku täpsuse saavutamine oleks ilmselt küll võimalik, kuid see võib kujuneda äärmiselt ajakulukaks.

Põhjendatuks ei saa pidada ka loobumist KrMS § 107 lg-s 3 nimetatud kohustusest märkida ekspertiisiakti uuringute kirjeldus, uuringutulemuste hindamise andmed ja eksperdiarvamuse põhjendus. Nimelt viitab Margus Kurm oma analüüsis² väga õigesti Riigikohtu seisukohale, et ekspertiisiuuringute kirjeldamine ja arvamuse põhjendamine on (muu hulgas) vajalik seetõttu, et seeläbi saab kontrollida eksperdi poolt arvamuseni jõudmise käiku. See aga on seletatav sellega, et kohus ei saa võtta mingit väidet *per se* tõesena ja mittekontrollitavana. Tõsi, analüüsis leitakse, et selle kontrollitavuse saab tagada eksperdi ülekuulamisega. Samas on kaheldav, kas sellisel juhul on võimalik ressursisäästu saavutada (nagu leitakse analüüsis). Nimelt tuleb sellises olukorras vähemalt mingit liiki ekspertiiside puhul ekspert alati üle kuulata. Ülekuulamine aga ei

² M. Kurm. Tõendite kogumisel dubleerimise vältimine kohtu- ja kohtueelses menetluses. Analüüs. Mai 2016. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/toendamine_m_kurm.pdf.

pruugi olla kuigivõrd tulemusrikas näiteks olukorras, kus ekspertiisi tegemisest on möödunud pikk aeg. Esiteks ei pruugi ekspert lihtsalt kõike mäletada ning teiseks on rahulikult mõeldes ja oma mõtteid paberile kirjutades tihtipeale võimalik jõuda hoopis paremate ja süsteemsemate tulemusteni kui kohtu ees seistes küsimustele vastates.

Põhistusteta ekspertiisiaktid ei ole mõeldavad selliste ekspertiiside puhul, mis puudutavad inimese süüdivusega ehk KarS §-dega 34 ja 35 seotud küsimusi (reeglina kohtupsühhiaatriaekspertiisid). Ilmselt kehtib sama ka KarS §-ga 86 seoses (psühhiaatriline sundravi). See on nii järgmistel põhjustel.

KarS § 34 kohaselt tuleb inimese süü tuvastada kahetasandiliselt ehk nn bioloogilis-psühholoogilise ehk psüühilis-normatiivse meetodi alusel: kõigepealt peab kindlaks tegema nn meditsiiniliste (bioloogiliste) tunnuste esinemise ja seejärel tuleb analüüsida nn juriidilisi (psühholoogilisi) tunnuseid.³ Samad meditsiinilised tunnused tuleb tuvastada ka KarS § 35 kohaldamiseks.

Süüdimatuse meditsiinilised tunnused on loetletud KarS § 34 p-des 1–5 ja nende esinemine teo toimepanemise ajal tehakse kindlaks ekspertiisiga.⁴ Tuleb aga nõustuda Saksa õiguses valitseva arusaamaga, et ka nn meditsiinilised tunnused ei ole läbinisti meditsiinilised, vaid osaliselt normatiivsed ehk väärtus(hinnangulised). Seda seetõttu, et nad sisaldavad termineid „sügav“ ja „raske“ [täpsemalt räägitakse Saksa karistusseadustiku (StGB) §-s 20 „sügavast teadvushäirest“ (*tiefgreifende Bewußtseinsstörung*) ja „muust raskest vaimsest häirest“ (*eine schwere andere seelische Abartigkeit*)]. Need terminid aga ei ole kuidagi taandatavad bioloogilistele näitajatele, vaid vajavad juriidilist ehk väärtuspõhist sisustamist.⁵ Eelviidatuga sisuliselt samasugust konstruktsiooni kasutatakse ka KarS §-s 34, kus kahel korral esineb sõna „raske“: „ajutine raske psüühikahäire“ ja „muu raske psüühikahäire“. Seetõttu tuleb ka otsustus selle kohta, kas mingi psüühikahäire on KarS § 34 p-de 2 või 5 mõttes raske, teha lõppkokkuvõttes normatiivsetel kaalutustel. See ei tähenda seda, et omapoolset põhjendatud hinnangut psüühikahäire „raskuse“ kohta ei saa anda ekspert, kes võib nt kirjeldada konkreetsel uuritaval diagnoositud häire eripärasid ja selgitada neist lähtuvalt, miks ta peab häiret raskeks või mitteraskeks.

KarS § 34 raskuspunkt lasub aga juriidilistel ehk psühholoogilistel tunnustel: tuleb otsustada, kas bioloogiliste tunnuste olemasolul saab inimesele ebaõigusarusaama (st võime oma teo keelatuses aru saada; nn intellektuaalne element) või juhtimisvõimet (st võime oma käitumist juhtida; nn voluntatiivne element) omistada või mitte.⁶ Sama saab öelda ka KarS § 35 kohta: sellegi sätte puhul on kõige keerulisem otsustada seda, kas psüühikahäirega inimese ebaõigusarusaam või juhtimisvõime oli oluliselt piiratud või mitte.⁷

Eelöeldu tähendab seda, et KarS §-de 34 ja 35 kohaldamisel on – nagu ülal öeldud – (vähemalt üldjuhul) vajalik ekspertiis. Seda eeskätt seetõttu, et otsustamine selle üle, kas teo toimepanijal esines psüühikahäire, on meditsiinilist laadi küsimus, millele vastamiseks kohtul kompetents puudub. Niisiis peaks ekspert kõigepealt diagnoosima, kas süüdistataval esines mingi psüühikahäire meditsiinilises mõttes [nt tuginedes ICD-10 (eesti keeles RHK-10)

³ J. Sootak, P. Pikamäe (koost). Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne (4. vlj). Tallinn, 2015, § 34/2; A. Schönke, A. Schröder. Strafgesetzbuch: StGB. Kommentar. 29. Auflage. München, 2014, § 20/1; T. Fischer. Strafgesetzbuch: StGB. 63. Auflage. München, 2016, § 20/5; RKKKo 3-1-1-22-09, p 6.1.

⁴ RKKKo 3-1-1-22-09, p 6.1.

⁵ A. Schönke, A. Schröder. Strafgesetzbuch: StGB. Kommentar. 29. Auflage. München, 2014, § 20/1; T. Fischer. Strafgesetzbuch: StGB. 63. Auflage. München, 2016, § 20/5.

⁶ A. Schönke, A. Schröder. Strafgesetzbuch: StGB. Kommentar. 29. Auflage. München, 2014, § 20/25–26.

⁷ A. Schönke, A. Schröder. Strafgesetzbuch: StGB. Kommentar. 29. Auflage. München, 2014, § 21/8.

klassifikatsioonile]. Siiski ei ole see eksperdi kaasamise ainus – ega isegi mitte peamine – põhjus.

Nimelt peab ekspertiisiaktist ilmnema nii see, miks ekspert mingi psüühikahäire diagnoosib, kui ka see, mida see psüühikahäire tähendab. Erialakirjanduses on leitud, et ekspertiisiaktist peab olema arusaadav, kuidas ekspert oma järeldustele jõudis ja millel need järeldused baseeruvad.⁸ Samuti on märgitud, et ekspertiisiaktist peab nähtuma, millistele asjaoludele (uuritava ütlused, menetlusega saadud info, kohtu selgitused) tuginedes ja milliseid uurimismeetodeid ning mõttemudeleid kasutades on ekspert oma järeldusteni jõudnud.⁹ Nimelt just need sisulised põhjendused teevad kohtu jaoks võimalikuks süüküsimuse normatiivse hindamise: st võimaldavad võtta (lõpliku) seisukoha selle suhtes, kas psüühikahäire on raske ja kas see mõjutab või piiras oluliselt inimese ebaõigusarusaama või vähemasti muutis ta juhtimisvõimetuks või piiras viimati nimetatud võimet oluliselt. Veel on erialakirjanduses leitud, et ekspert peab määrama ära psüühikahäire ulatuse ja selle mõju teole, toetudes üldhinnangule, mis baseerub süüdistatava isikul, häire ulatuslikkusel ja selle mõjul süüdistatava sotsiaalsele kohandumisvõimele.¹⁰ Nimelt ei ütle ICD-10 järgse häire tuvastamine õiguslikult midagi häire ulatuse ja selle kriminalistikalise tähenduse kohta.¹¹

Tõsi, eksperdi selgitused on vaid üks kriteerium isiku süülisuse hindamisel, sest kohus peab andma üldhinnangu ja võtma arvesse ka nt teo toimepanemise asjaolusid, teo toimepanija teo järgset käitumist jms.¹² Kuivõrd ekspertiisi eesmärk on anda (meditsiinalaste teadmisteta) kohtule vajalikud sisulised ja põhjendatud teadmised, peab ekspertiisiakt olema mõistetav ka meditsiinalasele vähikule ning seepärast üldiselt arusaadaval moel koostatud.¹³ Olgu viimaks ka märgitud, et ka nt Saksamaal on liigutud ajapikku hoopis teises suunas, kui seda plaanitakse teha väljatöötamiskavatsuses: nõuded kohtupsühhiaatriekspertiisi aktidele on kohtupraktikast tulenevalt järjest enam karmistunud.¹⁴

Niisiis on kohtupsühhiaatriaekspertiisi puhul täiesti mõeldamatu, et ekspert ei kirjuta oma mõttekäiku lahti. Ilmselt tuleb nõustuda analüüsis märgituga, et paljude ekspertiiside puhul kujutavad põhjendused endast standardseid lausungeid, mida juristid tegelikult ei loe. Tõenäoliselt on see nii ka kohtupsühhiaatriaekspertiiside puhul. Niisugune olukord aga tähendab, et oma ülesannete kõrgusel ei ole ei ekspert ega jurist (nt kohtunik). Kohtunik ei tohi lihtsalt võtta üle eksperdiarvamuses öeldut: ta peab süüdivuse (või osalise süüdivuse) küsimuse – mis, nagu öeldud, on õiguslik ehk normatiivne küsimus – otsustama ise ja peab seda loomulikult tegema kaalutletult ja oskama oma otsustust põhjendada. Selleks on tal vaja reeglina tugineda ekspertiisiaktile ja seda saab ta teha vaid siis, kui ekspertiisiakt on piisavalt põhjalik ja arusaadav.

Mis puudutab muid ekspertiisi liike, siis osaliselt on mõistetav eelnimetatud analüüsi autori seisukoht, et jurist niikuinii ei saa keerulistest tehnilistest selgitustest aru. Samas ei pruugi see olla otsustav. Näiteks võib keegi menetlusosaline soovida ekspertiisiaktis öeldu omapoolse ekspertiisiga kahtluse alla seada. Kahtlemata suudaks tehnilisi selgitusi mõista potentsiaalne

⁸ A. Stevens, M. Fabra, T. Merten. Anleitung für die Erstellung psychiatrischer Gutachten. – Der Medizinischer Sachverständiger, 3/2009, 100 (104).

⁹ A. Boetticher, N. Nedopil, H.A.G. Bosinski, H. Saß. Mindestanforderungen für Schuldfähigkeitsgutachten. – Neue Zeitschrift für Strafrecht 2005, 57 (58).

¹⁰ A. Boetticher, N. Nedopil, H.A.G. Bosinski, H. Saß (viide 9).

¹¹ A. Boetticher, N. Nedopil, H.A.G. Bosinski, H. Saß (viide 9).

¹² A. Schönke, A. Schröder. Strafgesetzbuch: StGB. Kommentar. 29. Auflage. München, 2014, § 20/15, 16, 16a, 16d; T. Fischer. Strafgesetzbuch: StGB. 63. Auflage. München, 2016, § 20/32; RKKKo 3-1-1-22-09, p 6.1.

¹³ A. Stevens, M. Fabra, T. Merten (viide 8).

¹⁴ A. Stevens, M. Fabra, T. Merten (viide 8).

teine (professionaalne) ekspert. Näiteks võiks ta jõuda järelduseni, et ekspertiisiuuringud on tehtud mingit vananenud meetodit kasutades: uued teadusuuringud on kinnitanud, et see meetod viib ebaõigete tulemusteni. Kui aga ekspertiisiakt on põhistamata, ei saa teine ekspert sellist mõtte- ja kontrollkäiku läbi teha.

Kokkuvõtvalt tuleb öelda, et süüdivuse jms seotud ekspertiiside puhul on põhistusteta ekspertiisiaktid mõeldamatud. Ka ülejäänud ekspertiiside puhul tekib küsimus, kas kohus ikkagi peaks ilma igasuguste selgitusteta väidet möödapääsmatult ainuõigeks pidama.

Eeluurimiskohtuniku funktsioonide ebaselgus

Kindlasti tuleb pidada põhjendatuks eeluurimiskohtuniku taandumise aluste ülevaatamist ning täiendamist. Seejuures parimaks lahenduseks ei saa ilmselt pidada eeluurimiskohtunikelt asja sisulise lahendamise funktsiooni täielikku äravõtmist kõigis kohtuasjades või kohtuasjades, kus ta on juba teinud mõne määruse eeluurimiskohtunikuna. Näiteks ei pruugi taandumine olla alati vajalik jälitustoiminguks loa andmise või sellest keelamise määruse ja uurimiskaebemenetluses määruse tegemise puhul, kuna neil juhtudel võib kohtuniku kokkupuude kriminaalasja materjalidega ja tõendamisesemesse kuuluvate asjaoludega olla äärmiselt napp või ka olematu. Samuti tekitab jälitustoiminguks loa andmise või sellest keeldumise määruse tegemise puhul kohtuniku taandumiskohustuse sätestamisel küsitavuse see, kuidas vastava taandumisaluse olemasolu kontrollida. Nimelt ei pruugi jälitustoiminguga kogutud andmed kohtumenetluses kasutatavate tõendite hulka üldse jõuda ning isegi kui neid kohtumenetluses tõendina kasutatakse, siis vastavaks jälitustoiminguks luba andnud kohtunikku ilmselt süüdistusaktis siiski ära ei märgita. Samuti ei pruugi kohtunik konkreetses kriminaalmenetluses jälitustoiminguks loa andmist mäletada ning sellise loa andmist või sellest keeldumist ei saa kontrollida ka kohtute infosüsteemist. Seega tekib küsimus, kuidas peaks kohtunikule taandumiskohustuse aluseks olevad andmed enne asja sisulist menetlemist teatavaks saama? Ilmselt oleks ainsaks reaalseks variandiks sel juhul vastavate andmete avaldamine menetlusosaliste poolt, kuid selline lahendus ei saaks siiski olla aktsepteeritav, arvestades, et sel juhul langeks kogu vastutus kohtuniku taandumata jäämise eest neile ning kohtunik ise ei saaks seadusest tulenevate nõuete täitmist järgida. Seega ei oleks jälitustoiminguks loa andmise või sellest keeldumise määruse tegemise sätestamine taandumisalusena praktikas väga hästi kohaldatav, mistõttu tuleb pigem asuda seisukohale, et nimetatud asjaolu sätestamist absoluutse taandumisalusena ei saa toetada. Kuna jälitustoiminguks loa andmise ja sellest keeldumise määruseid ning uurimiskaebemenetluses tehtud määruseid võib aga eeluurimiskohtunik kahtlemata teha väga erinevates olukordades ja tingimustel ning samuti võivad nimetatud määruste tegemisega seonduvad küsimused kerkida esile väga erinevates situatsioonides, siis ei saaks siiski välistada ka võimalust esitada taandamistaotlus nende määruste varasema tegemise puhul KrMS § 49 lg 6 alusel.

Piisavaks ei saa aga lugeda ka kehtivas seaduses välja toodud eeluurimiskohtuniku määruseid, mille tegemise puhul tuleb kohtunikul kriminaalmenetlusest taanduda. Nimelt puutub eeluurimiskohtunik kriminaalasja materjalidega kokku ning võtab seisukoha kahtlustuse põhjendatuse ja teatud juhtudel lisaks muude tõendamiseseme asjaolude osas (nt vara arestimisel vara omandiõigus) ka muudel juhtudel kui praegu seaduses välja toodud KrMS §-des 132, 134, 135 või 137 nimetatud kohtumääruste tegemisel. Näiteks tuleb eeluurimiskohtunikul tutvuda kriminaalasja materjalidega ja kontrollida kahtlustuse põhjendatust vara arestimisel (või muude hagi tagamise abinõude kohaldamisel), ametist kõrvaldamisel ja ajutise lähenemiskeelu kohaldamisel või neist keeldumisel, mis paratamatult tähendab ka seda, et sama kohtunik ei pruugi olla või näida sama asja hilisemal menetlemisel enam täielikult erapooletu. Lisaks võib selline olukord tekkida ka näiteks väljatöötamiskavatsuses nimetatud vara aresti ja ametist kõrvaldamise põhjendatuse kontrolli, iseseisvalt kohaldatava elektroonilise valve ja muude

eeluurimiskohtuniku kohaldatavate tõkendite puhul. Seega tuleks laiendada KrMS § 49 lg 1 p-s 2 toodud kohtumääruste ringi ka eelnimetatud määruste võrra. Samuti võiks kaaluda taandumisalusena eeluurimiskohtuniku poolt arestitud vara võõrandamise või võõrandamisest keeldumise määruse tegemist vastavalt KrMS § 126 lg-le 2¹, kuna ka sel juhul tuleb kohtunikul määruse tegemiseks tutvuda kriminaalasja materjalidega ning teatud juhtudel võtta isegi seisukoht kahtlustuse põhjendatuse ja vara arestimise aluste jätkuva olemasolu osas.

Seega kokkuvõttes võib olla otstarbekam muuta KrMS § 49 lg 1 p 2 hoopis selliselt, et sätestada eeluurimiskohtunikuna määruse tegemise üldjuhul taandumise alusena, kuid välja tuua erandid, mil absoluutset taandumiskohustust ei teki (nt määruse tegemine uurimiskaebemenetluses ja jälitustoiminguks loa andmise menetluses). Praeguseid erandeid menetlusliikidele, mil taandumiskohustust ei ole (kriminaalasja arutamine kokkuleppe- või käskmenetluses), tuleb seejuures jätkuvalt pidada põhjendatuks ning nende puhul eeluurimiskohtuniku varasem määruse koostamine taandumisalusena ilmselt vajalik ei ole.

Eeluurimiskohtuniku funktsioonide täitmist puudutavate alluvusküsimuste lahendamisel tuleb pidada mõistlikumaks varianti, kus kõigi eeluurimiskohtuniku määruste tegemine on antud selle kohtumaja eeluurimiskohtuniku pädevusse, kes asub kõige lähemal vastava kriminaalasja kohtueelset menetlust juhtivale prokurörile.

Eeluurimiskohtuniku termini kasutamise või pädevuse teistest kohtunikest eraldi väljatoomise osas tuleb parimaks lahenduseks pidada kõigi kriminaalmenetluse seadustiku paragrahvide üle kontrollimist ning kohtu ja eeluurimiskohtuniku pädevust puudutavates paragrahvides konkreetsete täpsustuste tegemist, kas mõeldud on eeluurimiskohtunikku, n-ö tavakohtunikku või mõlemaid. Kuna praeguseks on eeluurimiskohtuniku asjakohastes sätetes eraldi väljatoomine ilmselt üsnagi harjumuspäraseks saanud, siis võiks selle väljajätmine tekitada tarbetut segadust.

Väljatöötamiskavatsusest jäävad mõneti ebaselgeks eeluurimiskohtuniku poolt vara arestimise määruse tegemise kiirendamist puudutavad lahendusvariandid. Täpsemalt jääb arusaamatuks, mil viisil sisuliselt erinevad teises ja kolmandas punktis välja pakutud variandid ehk variant, millega lubada vara arestimise osas teha eeluurimiskohtunikul määrus ilma motiveerimise lahti kirjutamata ning teha motiveeritud määrus ainult vara arestimise peale kaebuse esitamisel ja variant, millega näha ette võimalus vara ajutiseks arestimiseks (näiteks 30 päevaks) ilma motiveeritud määrust koostamata. Mõlema variandi puhul oleks kohtul ju sisuliselt võimalik lahendada arestimistaotlus ilma motiveeritud määrust koostamata ning motiveeritud määrus tuleks koostada alles määruse vaidlustamisel. Ainsa sisulise erinevusena võib siin näha seda, et kolmanda variandi puhul oleks kohtule selgelt ette nähtud ka tähtaeg, mille jooksul tuleb esialgse määruse vaidlustamisel koostada motiveeritud määrus (kuna vastasel juhul saab ajutise vara arestimise tähtaeg läbi ning arest tühistub). Samas on kaheldav, kas sellise tähtaja seadmine oleks põhjendatud ja otstarbekas ning kui, siis milline oleks optimaalne tähtaeg. Näiteks on oht, et 30-päevase tähtaja seadmisel ei ole kohtunikud piisavalt motiveeritud koostama põhjendavat määrust võimalikult kiiresti, vaid määruse koostamine jäetaksegi n-ö viimasele hetkele. See aga võib venitada nii menetluse kestust kui ka tuua kaasa olukorra, kus vara arestimise määruse hilisema tühistamise korral on isiku õigusi alusetult piiratud pikemaajaks, kui oleks olnud vajalik või mõistlik. Lisaks tuleb arvestada, et vara arestimised on väga erinevad nii sellega seonduvate materjalide hulga kui ka sisu ja keerukuse poolest, mistõttu võib ka määruse põhjendamisele kuluda märkimisväärselt erinev aeg. Isegi kui kohtunik on varem motiveerimata määruse koostamisel materjalidega tutvunud ei saa eeldada, et hiljem motiveeritud määruse koostamisel on tal selgelt meeles oluliste asjaolude paiknemine kriminaaltoimikutes ning samuti materjalide täpne sisu. Kuna teatud juhtudel on vara arestimise taotlused ja nendega seonduvad materjalid võrdlemisi mahukad ja keerukad, samuti võib kohtunikul olla üheaegselt

lahendamiseks mitu taotlust, siis ei saaks vara ajutise arestimise tähtaega väga lühikesena sätestada. Samas teatud juhtudel on vara arestimisega seonduvad asjaolud ja materjalid võrdlemisi lihtsad ja napid ning sel juhul oleks näiteks 30-päevase tähtaja sätestamine ohuteguriks menetluse põhjendamatu venimisele. Lisaks tuleb arvestada ohuga, et motiveerimata määruse lubamisel võib suureneada vara arestimise määruste hilisem tühistamisprotsent, kuna motiveerimata määruse koostamisel võidakse tutvuda kriminaalasja materjalidega pinnapealsemalt ja teha seega ka arestimise otsustus (või arestimata jätmise otsustus) kergekäelisemalt. See aga ei oleks kahtlemata kooskõlas eesmärgiga hoida ära vara arestimise adressaadi õiguste põhjendamatu kahjustamist. Samuti ei oleks võimalikud negatiivsed tagajärjed ilmselt proportsionaalsed seadusemuudatusest tuleneva võimaliku ajalise kasuga, eriti arvestades, et enamikel juhtudel lahendatakse vara arestimised praegu ilmselt ära vähem kui nädalase ajaperioodi jooksul. Seega kokkuvõttes ei saa heaks lahenduseks pidada ühtegi väljatöötamiskavatsuses pakutud varianti eeluurimiskohtuniku poolt vara arestimise määruse tegemise kiirendamiseks.

Lisaks väljatöötamiskavatsuses märgitule võiks eeluurimiskohtuniku funktsioonidega seoses täiendavalt kaaluda ka professor Jaan Ginteri analüüsis¹⁵ viidatud võimalust pikendada teatud juhtudel eeluurimiskohtuniku funktsioone perioodini, mil kriminaalasi on juba kohtumenetluses jõudnud ning kohtul on vajalik otsustada mõningaid üksikküsimusi, mille lahendamiseks võib olla vajalik tutvuda kriminaalasja materjalidega. Nimetatud analüüsis on näitena toodud ajutise lähenemiskeelu kohaldamise otsustamine, kuid sellele võiks lisada ka vara arestimise otsustamise kohtumenetluses, kus kohtul oleks vajalik kaalutletud otsustuse tegemiseks tutvuda kriminaalasja materjalidega, aga kohus ei saa seda teha, sest see ei oleks kooskõlas üldmenetluse reeglitega. Seega tuleb kohtul selliseid taotlusi kohtumenetluse käigus praegu lahendada äärmiselt pinnapealselt, mida ei saa aga pidada aktsepteeritavaks.

Kriminaalmenetlust tagavate meetmete süsteemi puudused

Põhjendatuks tuleb pidada kriminaalmenetlust tagavate meetmete ning tõkendite eristamise lõpetamist seaduse tekstis ning mõlema reguleerimist sarnaselt. Samuti tuleb pidada põhjendatuks KrMS-is selle sätestamist, et kahtlustatava või süüdistatava suhtes on võimalik kohaldada korraga mitut seaduses ettenähtud tõkendit või tagavat meetet, kui see on võimalik tõkendi olemusest tulenevalt. Samas ei saa toetada plaani sätestada, et prokuratuur või kohus võib kahtlustatava või süüdistatava suhtes kohaldada ka seaduses otse mittenimetatud vahistamisest kergemat tõkendit või tagavat meetet, kui puudutatud isik on selleks nõusoleku andnud. Nimelt võib sellise võimaluse loomine tuua endaga kaasa kohtute ja prokuratuuri töökoormuse märkimisväärse ja põhjendamatu kasvu, kuna isikud võivad hakata esitama korduvaid taotlusi vahistamise asendamiseks erinevate, sh absurdsete, meetmetega. Samuti võib ilmselt olla problemaatiline erinevate tõkendite või tagamismeetmete täitmise osas sobivate kontrollimehhanismide loomine ning tõkendi või tagamismeetme kohaldamise seisukohast oluliste asjaolude väljaselgitamise korra sätestamine (nt kes ja kuidas selgitab välja alaealisele koduaresti kohaldamise võimalikkuse, kuidas kontrollida nimetatud meetme täitmist ja kust ning kellele peaks laekuma info sellega kaasnevate nõuete rikkumise puhul). Ilmselt kõigi võimalike n-õ vabatõkendite ja tagamismeetmete puhul samasuguseid reegleid kohaldada ei saa ning seega võib tekkida selliste tõkendite kohaldamisel ja kohaldamise menetlemisel omajagu ebaselgust. Samuti on küsitav näiteks väljatöötamiskavatsuses viidatud passi hoiuleandmise proportsionaalsus ja põhiseaduspärasus.

¹⁵ J. Ginter. Eeluurimiskohtuniku institutsiooni korrastamine. Mai 2016. Arvutivõrgus: http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/eeluurimiskohtuniku_institutsioon_j._ginter.pdf.

Üldiselt võib aga tõkendite kataloogi täiendamist pidada põhjendatuks ja seda viisil, kus konkreetsed tõkendid on seaduses ka selgelt sõnastatud ning nendega on seotud ka kindel menetluskord ja rikkumise tagajärjed.

Põhjendatuks tuleb pidada ka seaduse sõnastuse täpsustamist sundravi kohaldamiseks vahistamisel selliselt, et oleks arusaadav, et ka sundravi kohaldamisel kehtivad vahistamisele kohtueelses menetluses samasugused ajalised piirid nagu on täna kehtivas seaduses sätestatud tavapärase vahistamise puhul. Samuti on põhjendatud sätestada vara arestimise ja KrMS § 141⁴ alusel kohaldatud muu abinõu põhjendatuse kontroll, kuid seejuures võiks kaaluda võimalust, et vastava määruse võib kohtunik vormistada pealdisena või digitaalselt allkirjastatud resolutsioonina (pealdise või digitaalselt allkirjastatud resolutsiooni võimalust võiks kaaluda ka praegu kehtivate põhjendatuse kontrollimiste ja vahistamise pikendamise puhul).

Väljatöötamiskavatsuses toodud plaan sätestada, et elektrooniline valve on kohaldatav lisaks vahistamise asendamisele ka iseseisva tõkendina, tekitab küsitavuse. Nimelt võib eeldada, et eelkõige oleks alust kaaluda elektroonilise valve kohaldamist neil juhtudel, kus vajalikuks alternatiiviks oleks isiku suhtes vahistamise kohaldamine. Kuna sellistel puhkudel tuleb aga otsustus isiku suhtes tõkendi kohaldamise osas võtta vastu piiratud ajalistes tingimustes (kahtlustatavana kinnipidamine 48 tundi), siis võib elektroonilise valve kohaldamise eeltingimuste (elukoha sobivus jm) kontrollimine osutada üldjuhul vähemalt problemaatiliseks kui mitte sootuks võimatuks. Seega ei pruugi elektrooniline valve iseseisva tõkendina enamikel juhtudel kohaldatavaks osutada.

Kriminaalmenetluses tähtaegade arvutamise probleemid

Põhjendatuks tuleb pidada KrMS § 171 lg 2 ja 3 ning § 319 lg 3 ümbersõnastamist väljatöötamiskavatsuses toodud viisil, samuti määruskaebetähtaja algusmomendi sidumist määruse koopia kätteandmisega ning loobumist senisest ebatäpsest formuleeringust „sai teada või pidi teada saama“. Põhjendatuks tuleb pidada ka KrMS § 171 lg 6 ümbersõnastamist selliselt, et see oleks suunatud menetlusosalistele. Sätte tühistamist ei saa toetada, kuna mõistetavalt võib ette tulla olukordi, kus toimingut peab tegema pärast asutuse n-ö tavapärase töötaja lõppemist uurimisasutus, prokuratuur või kohus ning sel juhul võib vastava sätte puudumine tekitada vaidlusi toimingut tegemise lubatavuses. Kui sättes on selgelt sõnastatud, et see on suunatud üksnes menetlusosalistele, viitab see kaudselt ka sellele, et toimingut tegemine peale asutuse n-ö tavapärase töötaja lõppemist on lubatud menetlejale, vähendades seega võimalusi vastavate vaidluste tekkimiseks.

Küsitavusi tekitab aga määruskaebeõigusest loobumise võimaluse sätestamine. Nimelt võib kohus määruse teha ka kirjalikus menetluses ning seega määruse kuulutamist istungil ei toimu. Samuti ei toimu praktikas määruse kuulutamist alati istungimenetluse asjades, vaid määrus tehakse ja toimetatakse isikule kätte alles hiljem. See aga tekitab küsimuse, kuidas tuleb isikul määruskaebeõigusest sel juhul loobuda? Nimelt, kui apellatsioonioigusest loobumine kantakse seaduse kohaselt kohtuistungil protokollile, siis määruskaebemenetluses eeltoodud näidete puhul sellist võimalust ei teki. Seega oleks mõeldav ilmselt vaid lahendus, kus isikul on võimalik esitada määruskaebeõigusest loobumise avaldus kohtule hiljem kas posti teel või elektrooniliselt. Samuti ei pruugi määruskaebeõigusest loobumise soovi aktsepteeritaval viisil istungiprotokollile kandmine alati olla võimalik istungimenetluse asjades, kuna näiteks ennetähtaegse vabastamise puhul osaleb süüdimõistetud üldjuhul istungil videokonverentsi teel ning seega tuleks tema loobumissoov kanda istungiprotokollile ilma tema omakäelise kinnitusega. Kuigi ka apellatsioonioigusest loobumise puhul ei ole seaduses selgelt välja toodud, et loobumissoovi tuleb allkirjaga kinnitada, praktikas seda siiski sageli tehakse ning näiteks väärteomenetluse ja

loovutamismenetluse puhul on see selgelt seadusesse sisse ka kirjutatud (VTMS § 135 lg 4 p 2 ja KrMS § 504 lg 5). Kui määruskaebeõigusest loobumine kanda üksnes istungi protokollis ning jätta seejuures ära isiku kirjalik kinnitus, annab see võimaluse hilisemate vaidluste tekkeks ning tagantjärele ei oleks ilma isiku kinnitusest tema tegelik soov ilmselt ka lihtsasti kontrollitav (eriti arvestades, et sellistes asjades ei toimu erinevalt näiteks üldmenetluse asjadest ka istungi helisalvestamist). Seega saaks eelkirjeldatud juhtudel ilmselt aktsepteeritavaks pidada vaid lahendust, kus isikul tuleb määruskaebeõigusest loobumise avaldus esitada kohtule peale määruse kättesaamist taasesitamist võimaldavas vormis kas posti teel või elektrooniliselt. See aga tekitaks omakorda küsitavuse sellest, kas määruskaebeõigusest loobumise võimaluse andmine ka reaalsetel sellistel juhtudel märkimisväärselt kiirendaks kohtumääruste jõustumist, eriti arvestades, et ilmselt tuleks kohtul ühe kohtumenetluse poole loobumise järel välja selgitada ka teiste kohtumenetluse poolte seisukoht ning enne vastava seisukoha väljaselgitamist ei saaks kohtumäärust nagunii jõustada (samuti näiteks isikut ennetähtaegselt vabastada). Seejuures näiteks ennetähtaegsete vabastamiste puhul, mil võiks ilmselt peamiselt eeldada isiku soovi määruskaebeõigusest loobumiseks, ei osale prokurör kohtumenetluse poolena üldjuhul ka isiklikult istungil, vaid arvamus ennetähtaegse vabastamise kohta esitatakse kohtule kirjalikult enne istungit. Seetõttu tuleks isegi vastava määruse kohesel kuulutamisel prokuröri määruskaebeõigusest loobumise soov välja selgitada eraldi kirjaga, mis suurendaks ilmselt lisaks ka kohtu töökoormust.

Seega saaks määruskaebeõigusest loobumise võimaluse sätestamist pidada põhjendatuks peamiselt vaid istungimenetluse asjades, kus kohus kuulutab määruse koheselt istungil ning selle juures viibivad vahetult ka kõik kohtumenetluse pooled. Kuna võib aga eeldada, et selline praktika ei oleks valitsev, eriti arvestades, et peamiselt võiks määruskaebeõigusest loobumine aktualiseeruda ennetähtaegsete vabastamiste puhul, kus kohtumenetluse pooled vahetult kohtuistungil ei viibi, siis ei näi sellise võimaluse loomine märkimisväärselt kasu toovat ning pigem võib see ebaproportsionaalselt kohtu (aga ka näiteks prokuratuuri) töökoormust suurendada ja tuua lisaks kaasa ka probleeme selge regulatsiooni loomisel. Seega pigem ei saa vastava võimaluse loomist pidada otstarbekaks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Liivi Loide

Tartu Maakohtu esimees